

DVAJSET LET PIONIRSKKE KNJIŽNICE V LJUBLJANI

Martina Sircelj

Univerza mladih, pionirska univerza, svet lepote za mlade, estetska vzgoja mladine itd. so nazivi, s katerimi se je poskušalo opredeljevati široko dejavnost Pionirske knjižnice v Ljubljani; le-ta se namreč že v najskromnejših začetkih med leti 1949—1954 ni omejevala zgolj in samo na izposajo knjig otrokom, marveč je poleg te poskušala z raznimi aktivnimi neposrednimi oblikami dela uvajati otroke v svet besedne umetnosti. O teh nam priča arhiv Pionirske knjižnice, kjer 1. aprila 1949 beremo naslednje obvestilo:

»Mestna pionirska knjižnica v Ljubljani, Gradišče 2, naznanja, da bo od ponedeljka odprta poleg knjižnice tudi čitalnica.«

Ali 12. oktobra 1949:

»Mestna pionirska knjižnica priredi vsak petek ob 18. uri v prostoru čitalnice literarne krožke, na katerih bodo brali svoja dela naši književniki. V petek 21. t. m. bo tov. Vera Albreht brala nekaj svojih mladinskih pesmi in stavila pionirjem uganke. Pionirji, udeležite se literarnega krožka v polnem številu!«

Pionirsko knjižnico je ob koncu leta 1948 ustanovilo Poverjeništvo za kulturo in umetnost pri Mestnem ljudskem odboru Ljubljana. 1. januarja 1949 je knjižni fond obsegal cca. 3800 knjig, včlanjenih otrok pa je bilo 786. Upravno je bila Pionirska knjižnica vezana na Mestno ljudsko knjižnico v Ljubljani.

22. oktobra 1954 beremo v Ljubljanskem dnevniku v prispevku z naslovom »Začetki so tu!« naslednje:

»Zveza prijateljev mladine je šestokrat poudarjala, da bi bilo potrebno organizirati širše kulturno delo med otroki; organizirati bi bilo potrebno pionirski dom ali center za estetsko vzgojo mladine ... in nekako kot prva ustanova te zvrsti je začela z delom Pionirska knjižnica v Ljubljani, ki je namreč imela že svojo tradicijo ...«

»Tradicija« Pionirske knjižnice je ob koncu leta 1954 obsegala obdobje petih let. Estetska vzgoja je dobivala v izvenšolskih dejavnostih otrok vedno pomembnejše in vidnejše mesto. Vse očitnejša je bila potreba — kot je razvidno iz stališča Zveze prijateljev mladine v navedenem prispevku — po samostojni ustanovi, ki bi ne le razvijala vse oblike dejavnosti otrok na področju estetske vzgoje, marveč bi na tem področju delovala tudi proučevalno in mentorsko. Tem potrebam je 28. decembra 1954 sledila osamosvojitve Pionirske knjižnice.

Knjižni fond je v tem času obsegal že 15 013 zvezkov. Estetsko-vzgojno delo na področju literarne, likovne, izrazno plesne, gledališke, glasbene in filmske dejavnosti je doživljalo vse večji razmah in je v naslednjih letih izoblikovalo vsebinsko in organizacijsko podobo: iz nekdanjih literarnih krožkov v čitalnici so se izoblikovale sedanje

programsko domišljene in različnim razvojnopsihološkim obdobjem mladine prilagojene oblike literarne vzgoje (ure pravljic, knjižne uganke, razgovori o knjigah, komentirane razstave itd.); nedeljske otroške filmske predstave v čitalnici so bile zarodek današnjega filmskega oddelka v okviru Pionirskega doma; dramatizirane ure pravljic, ki so jih izvajali v čitalnici profesionalni igralci, so postale temelj današnjega Mladinskega gledališča; »risarski in plesni tečaj«, ki sta začela z delom septembra 1954 v čitalnici, sta postala samostojna oddelka za likovno vzgojo otrok v Pionirskem domu, oziroma oddelek za izrazni ples v okviru sedanjega Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje; »jezikovni tečaj« iz leta 1955 je oblikoval sedanjo šolo za pouk tujih jezikov v okviru Pionirskega doma; v marcu 1956 je Pionirska knjižnica priredila prvi seminar za usposabljanje knjižničarjev za delo v pionirskih knjižnicah in septembra istega leta je bila otvorjena prva razstava mladinskih knjig: v istem letu je z reorganizacijo ureditve knjižnega fonda kot prva knjižnica v Sloveniji uvedla sistem prostega pristopa.

Program dela Pionirske knjižnice se danes razvija po strokovno domišljenih načelih sodobne literarne vzgoje mladine; obiskovalcem do 18. leta starosti posredujemo ob izposoji in z različnimi oblikami neposredne literarne vzgoje, ki so prilagojene različnim razvojnopsihološkim obdobjem otroka, primerno in kvalitetno knjigo leposlovnega in poljudnoznanstvenega značaja. Izoblikovale so se naslednje stalne oblike literarne vzgoje: ure pravljic za otroke do 10. leta; knjižne uganke za otroke do 13. leta, razgovori o knjigah za mladino do 18. leta.

Žepno izdajo, tako rekoč miniaturni vzorec teh literarnovzgojnih prizadevanj ter posredovanj dobre knjige otrokom pa predstavlja podružnica Pionirske knjižnice v ljubljanskem Starem Vodmatu; delo, tj. izposoja knjig in ure pravljic, uspeva na osnovi skupnega imenovalca, ki so ga na tem področju naše krajevna skupnost, starši, vzgojno-varstvena ustanova, šola ter Pionirska knjižnica. Ta vzorec je primer, kako je možno presaditi to obliko v manjše oziroma skromnejše pogoje.

Iz mentorskega dela Pionirske knjižnice se je izoblikoval današnji študijski oddelek Pionirske knjižnice z arhivom slovenskih mladinskih knjig in periodik, z bogato teoretično literaturo in s široko zasnovanim proučevalnim delom na področju mladinskega slovstva ter literarne vzgoje otrok. Razstave in seminarji, hospitacije in individualna inštruktaža so postali redna oblika za posredovanje izkušenj navzven in za usposabljanje pedagoškega in knjižničarskega kadra pri sodobnem urejanju knjižnega fonda in pri uvajanju literarne vzgoje v šole, knjižnice, vzgojno-varstvene ustanove, mladinske domove itd. Ta mentorska dejavnost je dobila z Zakonom o knjižnicah značaj matične službe za pionirske in šolske knjižnice na področju Slovenije in je vključena v program republiške knjižničarske matične službe pri Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Knjižni fond Pionirske knjižnice, ki je danes oddelek Pionirskega doma v Ljubljani, šteje cca. 40 000 zvezkov, povprečna letna izposoja je 70—75 000 knjig 30—35 000 obiskovalcem. Samo različnih direktnih

oblik literarne vzgoje (ure pravljic, knjižne uganke, razgovori o knjigah itd.) se udeleži letno 3500 otrok in mladine. Število rednih članov knjižnice je 2500 otrok in mladine.

Današnja dejavnost Pionirske knjižnice predstavlja teamsko delo osmih ljudi. Osnove za svoje delo so dobili v študiju in strokovni usposobljenosti. Vendar to ne bi bilo dovolj, če teh osem ljudi ne bi našlo v sebi prepričanja v pravilnost in smiselnost tega dela, če ne bi bili sposobni svojih strokovno sicer domišljenih teorij vsakokrat soočiti z željami in sposobnostmi vsakega posameznega otroka, ki jim je bil v teh dvajsetih letih zaupan, ter svojo strokovno usposobljenost ob delu preoblikovati v osebno strokovno prepričanje. Prav to osebno strokovno prepričanje je preoblikovalo delo Pionirske knjižnice iz skromnih začetkov v aktivno dejavnost na področju literarne vzgoje otrok in mladine, mimo katere ne moremo v preteklosti, niti je ne moremo pogrešati v sedanjosti ali v prihodnosti.

V letu 1969 je poteklo dvajset let od ustanovitve Pionirske knjižnice v Ljubljani. Mentorstvo nad delovnim programom je tudi prevzela Zveza prijateljev mladine Slovenije, ki je to delo vseskozi živo spremljala, ga usmerjala in podpirala. Ob dvajsetletnici smo s študijsko razstavo »Ura pravljic« prikazali rezultate naših specifičnih pionirskih prizadevanj na področju estetske vzgoje mladine s posebnim poudarkom na literarni ter likovni vzgoji otrok do 10. leta starosti. Prikazali smo gradivo ter literarni in likovnovzgojni namen in možnosti ene izmed najpopularnejših oblik: pravljicne ure. Študijska razstava je prikazovala torej knjižni fond, iz katerega smo črpali gradivo za pravljicne ure, ter ilustracije pravljic v likovnih delih otrok, oboje opremljeno s komentarjem likovnega pedagoga in pedagoga za literarno vzgojo.

V času razstave, ki je bila od 18.—26. novembra 1969, smo priredili dvodnevni seminar (20. in 21. t.m.) za pedagoge vzgojnovarstvenih ustanov, šol, šolskih in javnih mladinskih knjižnic. Na seminarju so bile obravnavane naslednje teme:

Pravljica — ljudska, umetna in moderna; teoretični in zgodovinski prikaz; ura pravljic kot oblika literarne vzgoje otrok do 10. leta; ilustracije pravljice v likovnih delih otrok.

PREIMENOVANJE ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE V MARIBORU

Bruno Hartman

Novi statut Študijske knjižnice v Mariboru je ustanovi spremenil ime: odslej se bo imenovala Visokošolska in študijska knjižnica v Mariboru. Statut in novo ime je sprejela delovna skupnost ustanove, soglasje k njima pa sta dala svet Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru na seji 20. februarja 1970 in Skupščina občine Maribor na zasedanju obeh zborov dne 2. aprila 1970.

Preimenovanje je v bistvu samo formalna potrditev dela, ki ga ustanova opravlja že izza leta 1959, ko so v Mariboru začeli ustanav-